

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ศึกษาพุทธศิลป์สมัยสุโขทัยที่ส่งผลให้เกิดศรัทธาในการปฏิบัติวิปัสสนา

ผู้วิจัย : พระศรีสังคม ชยานุวัฑฒ (ธนาวงษ์)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (วิปัสสนาภาวนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระราชโมลี (มีชัย วีรปญโญ), ดร, ป.ธ. ๙, รป.ม., บธ.ด. (บริหารธุรกิจ)

: ดร. ชัยชาญ ศรีหาม, ป.ธ. ๗, ศน.บ. M.A., Ph.D.
(Philosophy Religion)

วันสำเร็จการศึกษา : ๓๑/มีนาคม/๒๕๕๘

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาความงดงามของพระพุทธรูปสมัยสุโขทัย ตามหลักทัศนศิลป์ ๒) เพื่อศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพระพุทธรูปสมัยสุโขทัย และ ๓) เพื่อศึกษาหลักศรัทธากับการปฏิบัติวิปัสสนา โดยตีความลักษณะของพระพุทธรูปสมัยสุโขทัย งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยศึกษาข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถาฎีกา หนังสือ เอกสาร ตำรา งานทางวิชาการ และรายงานการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาเรียบเรียง ในแบบบรรยายเชิงพรรณนา

จากการศึกษาพบว่า พระพุทธรูปสมัยสุโขทัยนั้น ได้รับการยอมรับว่า เป็นยุคคลาสสิกของศิลปะไทย เช่น พระพุทธรูปลีลา ซึ่งมีลักษณะของความพลิ้วไหวที่ดูสงบเย็น มีรูปทรงงดงาม มีนิ้วพระหัตถ์อ่อนช้อยเรียวยาว และมีพระพักตร์อ้อมอ่อนหวาน นิยมสร้างให้มีพระเนตรที่มอ่งต่ำมาก และพระพุทธรูปชินราช มีพระพักตร์เอบอ้อมสมบูรณ์ นิ้วพระหัตถ์ยาวเสมอกัน มีฝ่าพระบาทเรียบเสมอกัน เป็นต้น นิยมสร้างแบบปางมารวิชัย มีซุ้มเรือนแก้วอันเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวของสมัยสุโขทัย ลักษณะดังกล่าวนี้ จัดเป็นความงามตามอุดมคติของการสร้างพระพุทธรูปที่สอดคล้องกับวิมุตติธรรม และตรงกับหลักการสุนทรียศาสตร์ทางศิลปะ

พระพุทธรูปสมัยสุโขทัย ประกอบด้วยลักษณะมหาบุรุษ ๓๒ ประการ อยู่ภายในองค์พระ ผู้มีศรัทธาเลื่อมใสสามารถพิจารณาพระอิริยาบถทั้ง ๔ แล้วตีความประยุกต์หลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น ความมีจิตใจมั่นคงในองค์พระ ๔ อิริยาบถกับการปฏิบัติสติปัฏฐาน ๔ หรือ

ลักษณะขององค์พระ เช่น พระกรรมยาว : สอนให้เป็นคนหนักแน่น ให้พิจารณาให้รู้จริงเสียก่อน แล้วจึงเชื่อ หรือลักษณะพระเนตรมองทอดลงต่ำ : สอนให้มองลึกเข้าไปหาต้นเหตุของปัญหาของตน ไม่ควรเพ่งดูแต่โทษคนอื่น เป็นต้น ซึ่งพุทธลักษณะเหล่านี้เกิดจากการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ และตีความของนักวิชาการในชั้นหลัง ๆ

ศรัทธาในพระพุทธศาสนามีความเชื่อถือในอารมณ์ที่ดีเป็นลักษณะ, มีความเลื่อมใสเป็นหน้าที่, มีความไม่ขุ่นมัวในจิตเป็นผล มีวัตถุที่ควรบูชาเป็นพื้นฐาน ศรัทธาแบ่งออกเป็น ๒ อย่าง คือ ๑) ศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญา ๒) ศรัทธาที่ไม่ประกอบด้วยปัญญา สำหรับการปฏิบัติวิปัสสนาเพื่อจะบรรลุซึ่งมรรค ผล นิพพานได้นั้น ต้องอาศัยศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญาที่มีกำลังเป็นเบื้องต้น เพื่อสนับสนุนให้อินทรีย์ และพลังที่เหลือ คือ วิริยะ สติ สมาธิ ให้มีกำลังมาก และเป็นใหญ่เพื่อการหยั่งรู้รูป-นามตามความเป็นจริง โดยการพัฒนาจิตตามหลักสติปัฏฐาน ๔ ซึ่งเป็นทางสายเดียวที่จะนำผู้ปฏิบัติให้หลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา.

Thesis Title : A Study of Buddhist Arts of Sukhothai Period Effected on Faith in Vipassana Meditation Practice

Researcher : Phra Srisungkom Jayānuvaddho (Thanavongs)

Degree : Master of Arts (Vipassana Meditation)

Thesis Supervisory Committee

: Phra Rajamoli (Mechai Vīrapañño), Pali IX, M.A., D.B.A.
(Business Administration)

: Dr. Chaichan Srihanu, Pali VII, B.A., M.A., Ph.D.
(Indian Philosophy Religion)

Date of Graduation : 31/March/2015

Abstract

This study has three objectives;1) to study of beauty of Buddha Image in Sukhothai period according to principle of aesthetic perspectives, 2) to study the doctrinal principle appearing in Buddha Image of Sukhothai Age, and 3) to study faith affected by Buddha Images of Sukhothai period to practice Insight meditation. This study was carried out by collecting data from original scripture of Buddhism such as Tipitaka, commentaries, sub-commentaries, books, academic works, the related reports and research, then composed, explained in type of description, corrected and verified by Buddhist scholars.

From this study, it found that the Buddha Images in Sukhothai period were highest classic age of Thai arts. It was accepted as most beautiful in both of perspectives and composition of art since beauty of Image served an highest ideas of Buddhism. In the first period, Buddha image contained proper parts; his fingers were delicate, long and slender. The faces were sweet and gentle. The eyes looked much down nearly to close. In the second period, the Buddha images were of completely pleasurable, his fingers were equally long and feet were equally simple. In this period, the Buddha image of Maravijaya or Evil-Victory posture with glassware house was very popular, which had its own special characteristic. This was beauty as Idealism in Buddhism and compatible to principle of aesthetic elements of arts.

The Buddha Image in Sukhothai period consisted of dominant characteristics containing the Great Characteristics of Buddhas which influenced to rise up the faith in Buddhism for the beginners. The Buddha images represented core teaching of deliverance (Vimuttidhamma) seen in Phra Buddha-Jinraj image which showed absolute serenity and bliss, the practical code of Four Foundations of Mindfulness (Satipatthāna) seen in Phra Si-Iriyaboth (Buddha in four gestures) and morality in diary life such as finger of Buddha image such as the long ears means man should not easily believe others unless he proved by evidences and reason. Face looking down warned that man should look into original of ones' proplems or looking down others and so on.

The faith in Buddhism had self-confidence in wholesomeness as its the characteristics, believing as its duty, brightness in mind as its result, worshiping objects as its base. Faith was divided into two kinds namely; faith with wisdom and faith without wisdom. The one who followed faith started from impression of Buddha image as his encouragement will follow code of morality, concentration and insight meditation in Buddhism. In order to practice of Insight meditation for obtaining path (Magga), fruits (Phala) and Nibbāna, practitioners must be faithful with wisdom to empowering the rest of power (Pala) and faculties (Indriya); effort (Viriya), mindfulness (Sati) and meditation (Samādhi) for realizing name and forms (Namarupa) as they are by observing and developing four foundations of mindfulness which was said as one path leading to the cessation of all suffering which was final goal of Buddhism.

